

ASIANAJAJAT YHTEISKUNNAN OIKEUDELLISTUMISEN KESKIPISTEESSÄ

(Rechtsanwälte im Mittelpunkt der "Verrechtlichung" in der Gesellschaft)

Asianajapäivien teemana oli yhteiskunnan oikeudellistuminen. Oikeuspolitiikan forumissa oikeushallinnon merkittävät edustajat esittivät aiheesta virkistäviä ajatuksia, jotka kirvoittivat jälkeensä keskustelua. Hallintoneuvos *Lauri Tarastin* teemaa käsittelevä alustus oli syvällisen pohdiskeleva. Alustus antoi eväitä monenlaiseseen analyysiin. Kaiken kaikkiaan yhteiskunnan oikeudellistuminen on ilmiö, johon tulee osata varautua ja myös kriittisesti arvioida yhteiskunnallisessa päätöksenteossa mihin halutaan kehityksen tältä osin suuntautuvan.

Onko, miksi ja miten yhteiskunta oikeudellistunut? Jos on, mikä vaikutus sillä on asianajajakunnalle?

Tosiasia on, että oikeudellistumista on tapahtunut, kiihtyvässä tahdissa. Se johtunee ainakin kolmesta erilaisesta syystä. Rakenteiden, olosuhteiden ja asenteiden muuttumisesta.

Insinööri-tieteen voimakas kehitys esilletuo jatkuvasti teknologian uusia sovellutuksia ja aiemmasta poikkeavia monimutkaisia relaatioita, oikeuksia ja velvollisuuksia. Kaupan ja muun kanssakäymisen kansainvälistyminen mutkistaa kysymyksiä sovellettavista lainsäädännöksistä, oikeuspaikoista, tuomioiden täytäntöönpanosta yms. On selvää, että tällaisissa rakenteiden muutoksissa lisääntyy sääntelyn tarve. Samanaikaisesti oikeudelliseen ennakoivaan neuvontaan tai jälkikäteiseen erimielisyyksien ratkaisemiseen on kasvava kysyntä.

Tiukka henkilökohtainen tulosvastuu, kova kilpailu, työntekijöiden nopeakin vaihtuvuus, yritysten kasvaminen ja maapalloistuminen sekä jatkuvat muutokset omistussuhteissa ovat johtaneet toimintatapojen ja -olosuhteiden olennaisiin muutoksiin. Sopimukset ja muut oikeustoimet on dokumentoitava huolellisesti ja tyhjentävästi. Näin varmistetaan, että kukin osa puoli on tietoinen ja varautunut siihen, mihin on sitoutunut. Sellaisesta oikeudellistumisesta, millä pyritään hoitamaan asiat huolellisen miehen tavoin, ei ole sanottavana muuta kuin hyvää. Tällä sektorilla oikeudellisten palveluiden kysyntä on koko ajan lisääntymässä. Silti vielä tällä hetkellä kysyntä lienee vähäinen osa piilevänä olevasta tosiasiallisesta tarpeesta.

Edellä kuvatuilla – rakenteiden ja olosuhteiden muutoksista aiheutuvilla – kasvavilla markkinoilla asianajajakunta on ammatillisesti korkeatasoisena ja riippumattomana, hyvää asianajajatapaa noudattavana oikeudellisten palveluiden tarjoajana monessa mielessä hyvin kilpailukykyinen.

Yllä selostetut ilmiöt ovat aitoa ja normaalia oikeudellistumista yhteiskunnan monimutkaistuessa, verkottuessa ja kansainvälistyessä. Kansalaiset ja yhteisöt tunnistavat ja hyväksyvät, että osaaminen on eriytynyt, kaiken taitavia ei enää ole. Asiantuntemusta kannattaa hankkia silloin kun siihen on tarvetta. Asianajajakunnan haasteena on vastata tähän tarpeeseen siten, että kysyntä luonnostaan ja itsestään selvästi kohdistuu oikeudellisten palveluiden hankkimiseen asianajajatoimistoista. Asianajajien tulee olla, ei sanoilla vaan näytetyillä teoilla, *primus in pares*.

Aivan viime vuosina näyttää ilmenneen sellaista oikeudellistumista, jota voisi kutsua asenteelliseksi tai inhimilliseksi. Julkisuudessa on esiintynyt yhtä useammin asianomaisen sijasta puhemies. Erityisesti henkilön kannalta ikävän sävyssä asiassa saattaa lausuntoja antaa tai tiedotteita kirjoittaa asianajaja.

Rooli sinänsä sopii asianajajille, sillä asianajaja edustaa päämiestä. Mutta meneekö yhteiskunta oikeaan suuntaan, jos henkilö ei julkisuudessa enää osaa, uskalla tai halua ilman lain oppinutta asiameistä kertoa tosiseikoista sellaisena kuin on ne itse tehnyt, nähnyt tai ajatellut. Vai onko kysymys siitä, että mahdollisesti mutkikkaassa tapahtumavyöhydessä, jossa saattaa olla isoja henkilökohtaisia taloudellisia intressejä, yksilö kokee julkisuuden aggressiivissakin paineessa itsensä avuttomaksi. Ja etsii tukea taholta, joka on monipuolisesti taitava ja osaava, ja johon kansalainen kokee voi-

vansa luottaa. Näissä tilanteissa asianajajan puoleen kääntyminen on mitä ilmeisimmin melkoinen arvon ja luottamuk-
sen osoitus asianajajakuntaa kohtaan.

Tämän luontoisen oikeudellistumisen ei soisi kuitenkaan etenevän liian pitkälle. Jos yhteiskunnallinen kehitys ja ih-
misten käyttäytymismallit kuitenkin sanottuun suuntaan johtavat, asianajajat ovat vankalla työmoraalilla valmiit hoi-
tamaan hyvän asianajajatavan mukaisesti myös tällaiset yhteiskunnan - tai pikemminkin ihmisielen - oikeudellistu-
misen myötäjäisinä syntyvät uuden tyyppiset asiat.

Matti Manner